

■ VOTAZIUN FEDERALA DALS 5 DA ZERCLADUR

In'entrada senza cundiziuns

Da tge sa tracti?

Mintga persuna en Svizra duai survegnir ina entrada da basa che na dependa betg dal fatg sch'ins ha ina occupaziun pajada u dad autras cundiziuns. L'iniziativa per ina entrada nuncundiziunada less «permetter a l'entira populaziun in'existenza en dignitad umana e la participaziun a la vita publica».

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

Quant auta che questa entrada nuncundiziunada duess esser na stat betg scrit en il text d'iniziativa. Discurrì vegn d'ina summa da 2500 francs per creschids e da 625 francs per giuvenils.

Malgrà che l'iniziativa ha strusch schanzas a l'urna han ils iniziants procurà per ina discussiun viva. Lur accziuns – per exempel cun in culm da tschintg raps sin la piazza federala – n'emblidan ins betg uschè svelts.

Tge pleda persunter?

L'iniziativa propona en sasez in nov model. Il stadi paja a mintgin in'entrada da basa. Dad ina vart vegn quella finanziada da l'economia che na sto betg pli pajar tant als emploiads che disponan gea gia d'ina entrada da basa.

Da l'autra vart vegness l'entrada finanziada entras ils respargns en il sector social: La gronda part da las prestaziuns socialas u era da las rentas d'AVS fissan gea gia garantidas cun l'entrada da basa.

La motivaziun dals iniziants è il svilup sin il champ da lavur. Tenor ils iniziants surpiglian adina dapli roboters e computers da 55 milliardas umans. Entras la revoluziun digitala dettia quai adina damain piazzas da lavur. Blera glieud tema da perder la piazza. Cun il nov model da l'entrada da basa na stuess la glieud betg pli temair per l'existenza e pudess sa fatschentar cun activitads raschunavlas ed autonomas.

Ils verds sustegnan l'iniziativa.

«L'entrada nuncundiziunada è ina ovra sociala che stat en la tradiziun da l'AVS», di l'iniziant Oswald Sigg.

Tge pleda encunter?

Il quint na va betg si, è la critica principala. Tenor las calculaziuns da la confederaziun duvrass 208 milliardas francs per finanzia in'entrada nuncundiziunada. L'economia contribuiss 128 milliardas ord las pajas deducidas. En il socialess resultassan respargns da 55 milliardas. Tuttina manchassan anc 25 milliardas francs. Quels pudessan vegnir finanziaids cun in augment da la taglia sin plivalur dad 8 puncts procentuals.

Critigà vegn era che la «moral da lavur» giess a schmerscha. Emprovas cun entradas nuncundiziunadas hai gia dà – dentant betg per in entir pajais. Tar in'emprova en Canada cun var 1000 participants han ins vesi che bunamain nagin ha reduci la lavur pervi da l'entrada nuncundiziunada. En quest'emprova era l'entrada nuncundiziunada dentant pli bassa che prevedi da l'iniziativa e sut il minimum d'existenza.

La pld, pcd, pps, ps e la pbd s'expriman encunter l'iniziativa.

«Las ovras socialas en Svizra èn svilupadas fitg bain», di il minister dal socialess Alain Berset.

L'automobilist sco vatga da latg

Da tge sa tracti?

En Svizra pajan ins sin benzina e diesel ina taglia. La mesadad da questas entradas – circa 1,5 milliardas – flessegia en la cassa federala. L'autra mesadad dovra la confederaziun per il traffic sin via. Ensem cun las entradas da la vignetta d'autos metta la confederaziun a disposiziun radund 3,7 milliardas francs per incumbensas en connex cun il traffic sin via. I sa tracta dad in dals posts d'expensas pli gronds da la confederaziun.

L'iniziativa da la «vatga da latg» pretenda che las entradas ord la taglia da benzina e diesel duain en l'avegnir vegnir impundidas entirmain per il traffic sin via. Ina pitschna excepziun fissan las entradas che derivan dals carburants da l'aviatica.

Tge pleda persunter?

Gia il titel da l'iniziativa tradescha: Tscherts automobilists sa sentan sco ina vatga da latg. Els vegnan mulschids cun taglias sin benzina e taxas per vignettas e sa vilentan ch'els ston star adina pli ditg en colonna. Ord vista dals iniziants dovri dapli investiziuns per bajegiar ora las vias. Differents projects stuessan vegnir realisads urgentamain. Ma la politica stettia sin ils frains perquai ch'els daners manchian. Ins discutteschia d'augmentar il pretsch per benzina u per la vignetta d'autos. Ma ils daners fissan gea gia avant maun. Els stoppian sulet vegnir impundids correctamain. Las 1,5 milliardas ord la taglia sin benzina e diesel che van oz en la cassa federala duain en l'avegnir vegnir duvradas per construir e mantegnair vias naziunalas e per promover il traffic cumbinà. Plinavant duain ins pajar cun quests daners contribuziuns als chantuns per lur grevezzas stradalas.

La pps sustegna l'iniziativa.

«I flessegias memia blers daners ord la cassa federala. Las expensas federalas dovran in tschert equiliber», di il minister da finanzas Ueli Maurer

Tge pleda encunter?

Gia da bell'entschatta ha la Svizra incassà taxas sin benzina e diesel: l'emprim en furma da l'uschenumà «Benzinzoll» che gieva cumplamain en la cassa federala. Er en auters pajais europeics na vegnan las taglias sin benzina betg impundidas aposta per il traffic sin via, mabain flessegian simplamain en la cassa statale.

Tar in gea a l'iniziativa mancassan a la confederaziun 1,5 milliardas. Quels daners stuessan vegnir cumpensads cun taglias pli autas u cun programs da spargn. Il carnet da votaziun enumerescha nua ch'i fiss da spargnar: furmaziun, agricultura, armada, traffic public.

Il cussegl federal preferescha perquai in auter concept: Cun il fond per las vias naziunalas e per il traffic d'aglomeraziun (NAF) vul el garantir il svilup da las vias naziunalas senza simplamain spustar il problem da la finanziaziun sin autras incumbensas da la confederaziun.

La pld, pcd, ps, pbd ed ils verds recumondan da votar «na».

«Adina dapli colonnas d'autos chaschunan dagrittas e custs inutils», di cussegliera nazionala Doris Fiala (pld)

Iniziativa Pro service public

Da tge sa tracti?

La Posta ha serrà entaifer 15 onns la mesadad da sias filialas. Passa 5000 stgaffas da brevs han ins allontanà. La viafier porscha spurteglis averts mo pli en citads u en vischnancas fitg grondas. Cuzunt en las regiuns da muntogna èn tscherts servetschs da las interpresas dal service public sa reducids malamain.

Sis schurnalists ed in editur da gasettas da consumers han lantschà l'iniziativa pro service public. Els vulan franar la reduziun da las prestaziuns. Lur finamira è che interpresas statalas sco la Posta, la Viafier federala e la Swisscom tschentian puspè il servetsch en il center e betg pli il gudogn. Profitar duain ils consumers e betg oravant tut la cassa federala.

Tge pleda persunter?

La Swisscom ha recaltgà gudogns da milliardas. Tuttina ston ils consumers rembursar tariffas autas. Era la Viafier federala scriva adina puspè gudogns. Tuttina custan ils bigliets per part il dubel d'avant ventg onns. L'iniziativa pretenda che las interpresas statalas ch'èn responsablas per il provediment da basa na duain betg pli far gudogns. Gliez na vul sa chapescha betg dir ch'ellas na dastgan betg metter da la vart reservas per novas investiziuns u per realisar innovaziuns. Ma en il sector, nua ch'ellas èn obligadas da porscher in provediment da basa, duain gudogns betg esser la finamira, mabain bunas prestaziuns favuravlas.

L'iniziativa ha er en mira ils salaris dals schefs da la Swisscom, da la Viafier federala u da la Ruag che gudognan passa in milliun l'onn. Els duain en l'avegnir betg pli survegnir dapli ch'in cusseglie federal, resp. ch'in aut funcziunari da l'administraziun federala.

«L'iniziativa vul far prescripziuns cuntraproductivas a las interpresas publicas», di cussegliera federala Doris Leuthard.

Tge pleda encunter?

L'iniziativa scumonda era subvenziuns transversalas. Il cussegl federal crititgescha en il carnet da votaziun ch'i na saja betg cler co ch'ins stoppia chapir quest scumond: «Sch'i sa tracta d'in subvenziunament transversal entaifer la confederaziun, entaifer las interpresas federalas u da las interpresas a la confederaziun, na resulta betg da l'iniziativa.»

Ils critichers da l'iniziativa interpreteschan il scumond uschia che ina sparta rentabla d'ina interpresa statale na dastga betg pli «nutrir» ina sparta nunrentabla. Il professor da dretg public Urs Saxer explitgescha en il «Tages-Anzeiger» che l'iniziativa scumonda be che gudogns dad interpresas statalas flessegian simplamain en la cassa da la confederaziun u en parts da l'interpresa che n'ha da far nagut cun il provediment da basa.

Tuttas partidas grondas svizras cumbattan l'iniziativa. Intginas partidas chantunalas dian «gea», per exempel la pps grischuna.

«Il cussegl federal vul starmentar la glieud cun nauscha propaganda», di l'iniziant Peter Salvisberg.